

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 21 nr. 2

Foreningen for kirkegårdskultur

Nye medlemmer

Åvdeling A

Åstrup menighedsråd (Ribe stift).
Rungsted menighedsråd.
Nyborg menighedsråd.

Årsmødet 1962

Det er en glæde at se flere og flere slutte op om „Foreningen for Kirkegårdskultur“s årsmøder. I år var det særdeles velbesøgt og fandt, som averteret i „Vore Kirkegårde“, sted på „Nyborg Strand“ i dagene 13. og 14. juni. Den første mødedag holdtes der forretningsudvalgs- og bestyrelsesmøde om eftermiddagen, og om aftenen talte biskop *K. C. Holm* over emnet: Ligger der bag vor folkekirkeordning en forståelse af kristendom og evangelium? Foredraget blev en oplevelse, klart i formen og fyldt med liv og ånd, som det var.

Næste formiddag fandt generalforsamlingen sted. Formanden, domprovst *C. Bay*, bød velkommen, og på bestyrelsens forslag valgtes kirkegårdsinspektør *O. Raahauge-Askegaard* til dirigent.

Formanden indledte sin beretning med at mindes medlem af bestyrelsen, sognepræst *P. Munch-Madsen* og foreningens revisor, direktør *V. Grebe*, der begge pludselig var afgået ved døden. Årets vigtigste begivenhed havde været udsendelsen af provst *Exners* bog: „Den danske kirkegård og dens problemer“ til samtlige menighedsråd. Takket være tilskud — fra tipsmidlerne (4500 kr.), fabrikant *Dinesen* (2000 kr.), menighedsrådsforeningen (1500 kr.), Andelsbanken (3000 kr.), stenhuggerlauget (1000 kr.), kirkegårdsinspektørforeningen (500 kr.) og Dansk Ligbrændingsforening (500 kr.), viste bogens regnskab fuld balance, således at al fremtidigt salg ville være rent overskud. Bogen var trykt i 3.300 eksemplarer, og restoplaget androg ca. 700 stk.

Angående medlemstallet oplystes, at 162 menighedsråd nu var tilmeldt foreningen med 306 eksemplarer af „Vore Kirkegårde“, desuden 24 foreninger med 46 eksemplarer og 475 personlige medlemmer, heraf 105 fra udlandet. „Vore Kirkegårde“ var udsendt med fire hæfter i et oplag på 1150 eksemplarer pr. hæfte. Hvert nummer havde kostet ca. 2.600

kr. Kirkeministeriet, de kgl. bygningsinspektører, stiftsovrighederne, Nationalmuseet og landets provster havde som i tidligere år fået bladet vederlagsfrit tilstillet med ialt 180 frieksemplarer.

Kirkeministeriet havde forhøjet sit årlige tilskud fra 1000 til 2000 kr., og landbrugs-lotteriet sit fra 1000 til 1500 kr. Desuden havde foreningen haft den glæde at modtage 2000 kr. fra *Carlsbergs Mindelegat for Brygger I. C. Jacobsen*.

Formanden sluttede sin beretning med at oplyse, at bestyrelsen overvejede at søge et samarbejdsudvalg af interesserede parter nedsat til fremme af tanken om ansættelse af sagkyndige kirkegårdskonsulenter under kirkeministeriet på linje med præstegårdshavekonsulenten.

Beretningen blev godkendt uden bemærkninger.

Kassereren, kirkegårdsinspektør *V. Rud Nielsen*, forelagde derefter foreningens, herunder forlagets, regnskab med status og budget og fik decharge.

„Vore Kirkegårde“s redaktør, havearkitekt *Johannes Tholle*, aflagde beretning om bladet, der havde sluttet sit 20. bind og til marts 1963 fyldte 40 år; beklagede, at hans velkomst til den nye „Stenhuggertidende“ var blevet opfattet på en måde, der ikke var tilsigtet fra hans side.

Nyvalgt til bestyrelsen blev stenhuggermester *Kaj W. Nielsen*, Viborg, i stedet for stenhuggermester *C. Hansen Glem*, Herning, der af helbredshensyn ikke ønskede genvalg. En ny revisor i afdøde direktør *Grebes* sted valgtes ikke på mødet, der i stedet gav forretningsudvalget bemyndigelse til blandt københavnske stenhuggermestere at finde både en revisor og en revisorsuppleant. Øvrige valg var genvalg.

Næste årsmøde blev henlagt til Roskilde i dagene 11. og 12. juni 1963.

Under „Eventuelt“ udspandt der sig en interessant og frugtbar diskussion om talrige kirkegårdsspørgsmål, såsom gravmæler, urnegrave, legater m. m. Disse forhandlinger fortsattes efter frokost i tilknytning til et foredrag af kirkegårdsinspektør *O. Raahauge-Askegaard* om kirkegårdsproblemer gennem 40 års virke.

Årsmødet 1962 blev meget „givende“, som man siger i Sverige. En repræsentant herfra, fhv. kyrkogårdsföreståndare *H. Claesson*, Lund, glædede forsamlingen ved sin nærværelse

sammen med sin frue og takkede specielt for „Vore Kirkegårde“, der studeredes med stor interesse i broderlandet, hvor der ikke fandtes noget fagligt blad for kirkegårdsinteresserede.

Hans Rønø.

Årsregnskab 1. april 1961-31. marts 1962

Indtægter:

Kassebeholdning pr. 1. april 1961	kr.	0,00
Kontingenter	kr.	7.090,35
Tilskud:		
Kirkeministeriet	kr.	1.000,00
Landbrugslott. 1961 .	kr.	1.000,00
„ 1962 .	kr.	1.500,00
Carlsbergs Mindelegat	kr.	2.000,00
Renter	kr.	5.500,00
		33,58
		<hr/>
		kr. 12.623,93

Udgifter:

Kontorudgifter	kr.	1.995,32
„Vore Kirkegårde“	kr.	5.938,94
Møder og foredrag	kr.	3.538,94
Diverse	kr.	254,70
Kassebeholdning pr. 31. marts 62	kr.	896,03
		<hr/>
		kr. 12.623,93

Horsens, d. 3. april 1962.

Volmer Rud Nielsen.

Regnskabet er gennemgået efter kassebog og kassebilag, og man har intet fundet at bemærke.

København, d. 17. maj 1962.

A. Falmer-Nielsen. Viktor Grebe.

Andre årsmøder

24/5 1962: Svenska Eldbegängelseföreningen afholdt sit årsmøde i Falun med følgende diskussionsemner: Begravningsberedskapen i krig - Enkla och värdiga begravningssteder - Utformningen av våra gravvårdar - Gravsättning av aska - Hür förvaltes och sköts svenska krematorier.

4.—6/6: Landsforeningen af Menighedsråd har holdt årsmøde på Nyborg Strand.

11.—12/6 har arbejdsudvalget for „Friedhof und Denkmal“ holdt årskongres i Detmold.

13.—14/6 holdt Landsbygraverforeningen delegeretmøde i Fakse Ladeplads, samme dag som Foreningen for kirkegårdskultur.

6.—8/9 holder Foreningen af kirkegårdsinspektører, kirkegårdsgartnere og gravere ved kirkegårde i Danmark sit årsmøde i Helsingør. 6/9 kl. 15 generalforsamling, derefter orientering om Helsingør by og dens kirkegårds historie. 7/9 kl. 10 besøg på byens kirkegård,

i domkirken og karmeliterklostret. Eftermiddagen er forbeholdt faglige foredrag. 8/9 kl. 10 bustur til Nordsjællands kirkegårde og andre seværdigheder. Deltagernes domicil er under mødet: Hellebæk badehotel.

I oktober 1961 blev i Erfurt afholdt en kongres, formidlet af instituttet for kommunalforvaltning, om forbedring af de bestående kirkegårdsforhold. I kongressen deltog for første gang en større kreds fra forskellige fagområder, hvis arbejde alle berører kirkegårde. En udtalelse om kirkegårdskulturens nødvendige forbedring syntes fornøden, bl.a. fordi et stort antal kirkegårde i årene indtil 1965 må nyanlægges på grund af overbelægning, lukning eller omlægning. Herved måtte på forhånd fejl i anlæg, unødige materiale- og arbejdskraftanvendelse m.m. kunne undgås.

Föreningen Sveriges Kyrkogårdsföreståndare afholder sit årsmøde i Landskrona 7.—9. aug. Foruden diverse foredrag står studiebesøg på Weibullsholm på det foreløbigt udsendte program.

Udstilling

International Gartenbauausstellung i Hamburg 1963 (IG 63) med deltagelse af skandinaviske havearkitekter og handelsgartnere.

Begravelse filmet

Dansk Folkemuseum omtaler i sin årbog „Budstikken“ 1960 under oversigten over museets virksomhed i 1959, at museumsinspektør Ole Højrup i samarbejde med filmfotograf Valdemar Lind på Lyø har filmet husmand Niels Hansen Nielsens jordefærd, der var den sidste på øen, hvor et ældre begravelsesceremoniel kom i anvendelse.

Ridderkorset

af Dannebrogordenen er under 13. juni tildelt den nyligt avgående inspektør for Odense kirkegårde O. Raahauge-Askegaard, der er formand for Odense Pionerforening, fra den 16. juni at regne. — Tillykke fra redaktionen og fra mange flere.

Dødsfald

Uden forudgående sygdom døde sognepræst P. Munch-Madsen den 28. april, 50 år gl. Det var kun kort tid, han kom til at virke i vor bestyrelse, af hvilken han blev medlem i 1960. Jeg havde ventet mig meget af hans medarbejderskab i vor forening.

Igennem de sidste 4 år havde vi et frugtbart

samarbejde i Den danske Præsteforenings bestyrelse. Han var rolig og saglig i sin forhandlingsform, satte sig klart og dygtigt ind i de foreliggende problemer og sager, der kom til behandling i vor bestyrelse. Han var altid fyldt af redebonhed og en aldrig svigtende loyalitet, som er noget af det vigtigste for, at et samarbejde kan bære frugt. Under mit samarbejde med M.-M. i præsteforeningens bestyrelse lærte jeg hans interesse for kirkegårdsproblemer at kende, derfor var jeg taknemmelig over, at han sagde ja til at indtræde i vor bestyrelse og glædede mig til at fortsætte samarbejdet med ham i Foreningen for Kirkegårdskultur.

Det var mig en personlig sorg at modtage budskabet om hans pludselige og — som vi synes — alt for tidlige død. Vi tænker med deltagelse på den sorg, som har ramt hans hustru og børn, der i ham har mistet en god, omsorgsfuld ægtefælle og fader.

Carl Bay.

Den 14. maj døde et af bestyrelsens tidligere medlemmer, kirkegårdsinspektør, havearkitekt *Biger Errboe*. Han var en rigt facetteret personlighed, der prøvede meget og for hvem alt syntes at lykkes. Havebrugskandidat, en tid kommunegartner på Frederiksberg, selvstændig havearkitekt og fra 1927 til i år inspektør ved Ordrup kirkegård foruden at have haft planteskole her og der samt en periode overopsyn med sindssygehospitalernes haveanlæg. Bidrog til *G. N. Brandt*: Roser, m. fl. Tog præmie i konkurrencen om omlægning af Rosenborg have (1920) m. fl. Var i vor bestyrelse i tredive og fyrre og virkede ved sin kirkegård, til han var fyldt 75 år. Han var fornylig flyttet til Fåborg, som han holdt så meget af. Opholdet der fik han ikke megen glæde af på grund af det hjerteonde, som voldte hans død.

Æret være mindet. —

For sidste gang har *V. Grebes* signatur stået som revisor på Ffk.s regnskaber, dateret den 17. maj 1962. Da han var på valg ved vort årsmøde den 14. juni var han ikke tilstede i denne verden og forhindret fra at kunne vælges igen, hvad man konstaterede med megen vemod. Viktor F. Grebe var oldermand i stenhuggerlauget i København og medlem af håndværkets repræsentantskab — en pryd for stenhuggerbranchen, en af fagets ypperste, der bl. a. havde restaureret Amalienborgs facade.

Æret være mindet. —

Møde mellem stenhuggermestre og kirkegårdsinspektører

På initiativ af Stenhuggerlauget i København blev der den 10. maj 1962 afholdt et møde med deltagelse af stenhuggermestrene *Victor Grebe*, *Poul Grage*, *Leo Rosendal* og *Alf Larsen* og kirkegårdsinspektørerne *Arne Falmer-Nielsen* og *Erik Manniche* (København), *Volmer Rud Nielsen* (Horsens), *Aage Fich* og *Mogens Skrydstrup* (Gentofte), *Holger Nielsen* (Lyngby) samt *Jørgen Jørgensen* (Frederiksberg).

Baggrunden for mødet var laugets ønske om at diskutere de fælles problemer på vore kirkegårde, der i dag optager sindene, og dette blev gjort aftenen igennem med stor saglighed og interesse fra begge sider.

Servitutsproblemet blev gennemdrøftet, såvel som samarbejdet mellem stenhuggerne og kirkegårdsinspektørerne; forbud mod natursten (som findes på visse kirkegårde) samt urnegravstedernes størrelse og deres betydning for helhedspræget og tilsvarende emner.

Det var glædeligt at høre, at den forskel i opfattelse der er parterne imellem, ikke er ret stor.

Som det positive resultat, ud over den udbylse af emnerne en sådan diskussion giver, blev der nedsat et udvalg bestående af stenhuggermestrene *Kaj Grage* og *Leo Rosendal* samt kirkegårdsinspektørerne *Arne Falmer-Nielsen* og *Erik Manniche*, der skal arbejde videre med problemerne, så de senere kan blive forelagt et større forum. *J. J.*

Berigtigelse

Ad notis i Deres tidsskrift.

Jeg ser i nr. 1, april 1962 i Vore Kirkegårde i presseklipp fra norske dagblade, at jeg har uttalt, at det fortsatt er mange stygge kirkegårder i Tromsø. Dette er en beklagelig feil, som skyldes en norsk avis. — I steden for Tromsø skal det selvsagt være Troms.

Jeg er taknemlig om De vil ta inn rettelse av dette i Deres tidsskrift.

Med hilsen
Johan Auranaune.

Konkurrencer

„Kyrkogårdsnämnden i Malmö inbjuder härmed svenska konstnärer och arkitekter i samarbete med Konstnärernas Riksorganisation, arkitekter SAR, Svenska Slöjdföreningen och Gravvårdsfirmornas Riksorganisation till tävling om förslag till gravvårdar med konstnärlig utformning.“

Det ville være ønskeligt, om der gennem en sådan konkurrence kunne skabes nye impulser, der så kunne præge også vor side af Øresund til gavn for stenhuggere og kirkegårde.

I konkurrencen om udkast til *Tjensvoll* gravlund i Stavanger gik 1. præmien til arkitekt *Gullik Kollandsrud*, Oslo, 2. præmien til hagearkitekterne *Knut Fossa* og *Sveinung Skjold*, Stavanger, der også fik indkøbt et forslag, samt 3. præmien til havearkitekt *Harald Stenseth*, Frederikstad.

I konkurrencen om udkast til *Alfaset* gravlund (Oslo) blev ingen 1. præmie uddelt, i stedet to 2. præmier, nemlig til trädgårdsarkitekt *Sven Ingvar Andersson*, Hälsingborg, og til hagearkitektparret *Knut Fossa* og *Sveinung Skjold*, Stavanger. 3. præmien gik til arkitekterne *Lennart Borgström*, *Mats Edblom*, *Tonny Granström* og *Olof Thuström*, Stockholm. Desuden blev der indkøbt et forslag (2000,—) af hagearkitekterne *Laila Reinola* og *Auli Heetakon*. Yderligere to forslag blev indkøbt af billedhuggeren *Betty Engholm* og havearkitekt *Torben Michelsen*, Sorø (1500,—) samt trädgårdsarkitekt *Per Åke Friberg*, Malmö (1500,—).

Ialt var fremsendt 42 forslag.

Fra danske dagblade

- 30/3 Frederikshavns Avis: Lendum kgd. udvides med en halv tønde land. (Kr. 50.000).
31/3 Aalborg Amtstidende: Løgstør kgd. sikres udvidelse.
6/4 Næstved Tidende: Hårslev kgd. skal udvides (havearkt. *Breinholdt Nielsen*, Sorø).
7/4 Aarhus Amtstidende: Nyt kapel på Odder ny kgd. skal nu forberedes.
9/4 Horsens Folkeblad: Kirkeminist. har givet tilladelse til udvidelse af Hørning kgd. (kirkegårdsinsp. *V. Rud Nielsen*, Horsens).
12/4 Langelands Avis: Der skal bygges kapel til Bagenkop kirke (arkt. *B. Stoltenberg*).
19/4 Vendsyssel Tidende, Hjørring: Kirke og kgd. i Emmersbæk?
19/4 Fyns Tidende: Klage over tyske soldatergrave på Østre kgd. i Svendborg.
21/4 Berlingske Aftenavis: Kapellet på Ordrup kgd. skal ombygges (50.000).
5/5 Frederiksborg Amts Avis: Indvielse af det sidste stykke jord på Humlebæk kgd.
10/5 Aarhus Amtstidende: Nyt kapel ved Vis-toft kirke?
16/5 Fyns Tidende: Køb af mindre areal til udvidelse af Glamsbjerg kgd.

17/5 Roskilde Tidende: Udvidelse af Taastrup Nykirkes kgd.

20/5 Berlingske Tidende: Overgt. *Aa. Rasmussen* fortæller om træsorter, dyre- og fugleliv på Assistens kgd. (Kbh.).

24/5 Fyns Tidende: Har menighedsrådet glemt kgd.sbestyrelsen, da det blev besluttet at plænerne ved Sct. Nicolai kirke blev taget i brug til urnenedsættelser?

30/5 Fyns Tidende: *Forenningen for kirkegårds-kultur* holder årsmøde d. 13. og 14. juni på Nyborg Strand. Indbydelse.

1/6 Politiken: Poppelalleen på Assistens kgd. (Kbh.) er i vinter skåret 12—14 meter ned.

Fra norske dagblade

- 24/3 Namdalens Folkeblad: Kgd. på Jøa må utvides (herredsaagronom *E. Øien*).
26/3 Gudbrandsdølen: Lillehammers kgd. må snarest ha nytt gjerde.
27/3 Adresseavisen, Trondheim: Levanger kgd. må utvides. Krematorium også på tale.
28/3 Hamar Arbeiderblad: Stavsjo kgd. får steingjerde.
30/3 Firdaposten: Utviding af Breim kgd.
4/4 Rjukan Dagblad: Nytt gravfelt opparbeides på Rjukan kgd.
7/4 Tvedestrandsposten: Kapell ved Espeland gravlund.
10/4 Bergens Arbeiderblad: Indre Arna kgd. blir utvida med 7 mål.
17/4 Sogn Folkeblad: Planar utarbeiddet for utviding av Feet kgd. (kommunegt. *M. Ahlin*).
17/4 Ringerikes Blad: Norderhov kgd. utvides.
25/4 Romsdal Folkeblad: Utviding av Vågøy kgd.
8/5 Horda Tidend: Gravplassen på Oppheim skal utvidast.
10/5 Vestlandske Tidende: Kurs i kirkegårds-stell på Holt Landbruksskole for kgd.sverger, klokkere og andre som steller med kgd.

Fra svenske dagblade

4/5 Sydsvenska Dagbladet: Aspö församling kämpar för sin kgd.

Fra tidsskrifterne

anthos.

Dette er titlen på et nyt tidsskrift om havekunst og deslige, der med nr. 1 er udsendt i 1962 med 32 sider af Bund Schweizerischer Garten- und Landschaftsarchitekten under redaktion af stadsgartner *Arioli* (Basel) og administreret af forlaget Graf & Neuhaus. Års-

abonnement er 15 DM/sFr. Omfatter haver ved boligbyggeri af mange slags, haver i malerkunsten og motortrafik m.m. Det udkommer kvartalsvis og har text på tysk, fransk og engelsk. Nydelig opsætning og værdifulde bidrag at studere.

Der Naturstein nr. 4: Grabmalausstellung in Wien. Das Grabmal must künstlerisch und gut gestaltet sein. Fragen der Grabmalgebühren. — Nr. 5: Neuere Grabmale von Bildhauer Werner Krampf, Mannheim. Ist es um die Zukunft des Hartgesteignabmals schlecht bestellt? Politur, Landschaftsschutz und Anerkennnisformular.

Deutsche Friedhofskultur nr. 4: Erneuerung alter steinerner Friedhöfe. Friedhöfe skandinavischer Städte. Aufhebung der Nützungsrechte auf Friedhofsdauer. War die Friedhofsverwaltung wirklich im Recht. Unkrautbekämpfung auf Friedhofswegen wirtschaftlicher und bequemer denn je!

Friedhof und Denkmal nr. 2: Das Grün im Städtebau — der Friedhof Tagungsbericht. Gestaltung von Urnenreihengräbern. Schweden und seine Friedhöfe. Ordnung der Zeichen auf Friedhöfen, insbesondere auf städtischen Friedhöfen. Praktische untersuchung über das Wort, das Symbol und die figürliche Darstellung am Grabmal.

Garten und Landschaft nr. 4: Sein zum Tode. Zur Einführung. Das Ergebnis.

Gartneryrket nr. 17: Stein for Anleggsgartnerne i Rogaland.

Ignis nr. 4: Kampfyld eldbegängelsehistoria i Finland — svårt under kriget. Eldbegängelseförsäkring i Finland omöjliggörs av inflationen. Brist på krematorier handikap i Finland. Karis får Finlands andra krematorium. — Nr. 5: Ett slag under Bältet. Döden i trivsel — Sverige. Krematoriet i Borås byggs om för 400.000. Handledning för borgerlig begravning. Kring 1961 års eldbegängelsesiffror. Eldbegängelserna vid Nordens krematorier.

Kunst und Stein nr. 3: Fragen der Friedhof- und Grabmalgestaltung. Steinerne Zeichen in den Gärten der Toten.

Kyrkvaktaren nr. 5: Begravningsberedskapen under krig.

Landsbygraveren nr. 4: 5—14 pct. løntilæg. — Nr. 5: Takster for renholdelse og grændækning af gravsteder.

Menighedsrådenes blad nr. 5: Forhandling med Landsby-Graverforeningen. Cirkulære fra kirkeministeriet af 13/4 1962 om fældning af træer ved kirker og præstegårde.

Steinmetz und Steinbildhauer nr. 4: Erweiterung des Westfriedhofes in München — Neubau einer Urnenhalle. Das Wort auf dem Grabmal als Sinndeutung des Todes, III. — Nr. 5: Das Wort auf dem Grabmal als Sinndeutung des Todes, IV.

Viola nr. 15: Konstgjorde blommor skall icke få förekomme på Bournemouths kgd. (England).

Fra det faglige bogmarked

Norsk kremasjons forening.

Årsberetning 1961. Dupliket.

Af beretningen fremgår det, at 3 nye krematorier er taget i brug i 1961, nemlig: Asker, Sarpsborg og Oslo østre krematorium, og flere forventes opført i 1962.

I Norges 27 krematorier er det samlede antal kremationer i 1961 6.675 mod 6.443 i 1960. Kremationsprocenten for hele landet er 20,28 mod 20 % i 1960.

I fællesgraven for askeurner på Vestre gravlund i Oslo (den eneste i Norge) er ingen aske nedsat i 1961.

Dansk bibelværk for menigheden.

De apokryfiske bøger I, 154 s., Lohse, Kbh. 1962, kr. 11,50.

Det modtagne bind er en del af de apokryfiske bøger og omhandler de bøger, som er benævnt efter *Tobit*, *Judit* og *Ester* samt *Visdommens bog*. Det hele værk, som er udarbejdet af en kreds af danske teologer, omfatter 25 heftede bøger, der kan købes enkeltvis, og hefterne koster ialt 133,00. Det foreliggende heftes forfattere er pastor *C. Bartholdy* og professor *Edouard Nielsen*. Værket er anlagt således, at det forklarer og kommenterer de hellige skrifter (Gamle og Nye Testamente), og det er indrettet på, at læseren først skal læse et mindre stykke af bibelen og således dag for dag tage det pågældende afsnit, en metode, der dog ikke er praktisk for en boganmelder, der må have stoffet fra hånden noget hurtigere. Af andre forfattere nævnes pastor *Poul Verner Hansen*, domprovst (biskop) *Kai Jensen*, provst *L. P. Jensen*, pastor *Sv. Aage Nielsen*, rejsepræst *Johs. Pedersen* og professor *Søe*.

Det foreliggende gør et i mange måder godt indtryk og bør tælle mange læsere.

Tegl i haven.

24 s. Teglintustriens tekniske tjeneste, nr. 5. København 1962.

Med text og tilrettelægning m. m. af arkitekt *Knud Erik Thurøe Hansen*, gartnerisk assistance af overgartner *H. P. Samuelsen* og havearkitekt *Ole Klaaborg* er udsendt et nydeligt hefte, der viser de mange muligheder for anvendelse af tegl som mure, trapper, gangbelægninger, terrasser o.s.v., der også har stor værdi for kirkegårde. Meget instruktivt og værd at studere.

Rostrup og Jørgensen: Den danske flora.

19. udg. 8°, 562 s., Gyldendal, 1962.

Undertitlen er: En populær vejledning til at lære de danske planter at kende, — og det er altså 19. udg. af den såkaldte Rostrups Flora, som siden 1860 har været en yndet hjælper til systematisk bestemmelse af planterne. Den er tilegnet mindet om professor *K. Gram*, som døde 25/6 1961. Bogen er på flere områder ført à jour, men undgår stadig farvebilleder med motiveringen: det fordyrer en bog. Silhouetter og enkle streger gør det også godt, og sideordnet med de mange andre større eller mindre plantebøger, som senere år har kastet på markedet, må „Rostrup“ nok kunne have sin mission at udfylde.

Sepp Mages: Granitmale.

21×26 cm, 40 fotos + 17 tegninger, 80 s. — Callwey, München 1962. DM 12,50.

Professor ved kunstakademiet i Düsseldorf *S. Mages* har gjort både text og billeder i denne bog med erfaringer fra sin store praxis. Han har arbejdet overordentlig meget med motiverne, undertiden lovlig meget, så de er blevet fortænkt. Der vises mange muligheder i kraftige virkninger og udnyttelse af korsmotiverne, så man knapt genfinder korset deri. Der er også skulpturelt og i reliefvirkningen arbejdet meget — ikke mindst med texten, der nok kan være knap, men dog altid fortæller noget. Bogen er et studium værd og er et karakteristisk udslag af tidens søgen og tildels dens mangel på etisk holdning.

Die Grünflächen in den Gemeinden.

64 s. Schweizerischen Vereinigung f. Landesplanung. Zürich 1959.

Som nr. 3 i en skriftrække har ovennævnte forening udsendt et nydeligt hefte i stort format om det grønnes problemer i byer og sogne. Texten er ganske knap, men værdifuld, og der er godt med tabeller og illustrationer. Kirkegårdene ofres også nogen plads, men det forbavser, at man kun regner med 1,5 m² pr. indbygger som normalt krav til kirke-

gårdsareal og en udnyttelsesgrad, der svarer til 5—7 m² bruttoareal pr. grav. Hos os regnes væsentligt mindre benyttelse og mere samlet areal for dækning af behovet. Heftet er nok et studium værd — også vedrørende de andre grønnumråder.

Dansk Ligbrændingsforening.

Årsskrift 1962, 54 s., Kbh. 1962.

Med den ifjor påbegyndte ændring af format, opsætning m. m., som virker tiltalende, har DL udsendt sin nyeste årsberetning, der kom et par dage efter formanden, *H. P. Sørensen*'s død, hvilket dødsfald derfor af tekniske grunde ikke har kunnet nævnes. Af indholdet: provst *Juul Sørensen*'s indlæg om en teologs betragtninger samt meddelelsen om ibrugtagningen af kirkens græsareal ved Nikolaj i Svendborg, hvilket allerede har givet anledning til avispolemik, men iøvrigt er i tråd med tidligere beslutning for Holmens kirke i København m. fl. st. Højeste ligbrændingsprocent her i Danmark har Helsingør (77,5). Der nævnes ny urnehave i Nyborg, men savnes meddelelse om samme for nabobyen Kersteminde.

Resolutioner m. m.

(Fortsat fra pag. 8)

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at justitsministeriet, med hvilket man har brevvekslet om sagen, har tiltrådt en fra foreningen af politimestre i Danmark indhentet erklæring, hvorefter det må anses for uberettiget at give oplysninger om sygdom og dødsårsag fra såvel medico-legale som almindelige dødsattester, og hvorefter det ikke kan anses for påkrævet, at udlevering af en medico-legal dødsattest til den, der drager omsorg for begravelsen, sker i lukket kuvert.

Nærværende ministerium kan for sit vedkommende henholde sig hertil.

Kirkeministeriets skriv. af 8/10 59 (til Københavns begravelsesvæsen) om, **hvor dødsfaldet skal indføres, når en uden for Københavns kommune bosat person, der er afgået ved døden undervejs til Bispebjerg hospital, overføres til Retsmedicinsk institut.**

I skrivelse af 15. januar 1959 har begravelsesvæsenet i anledning af en fra sognepræst ved Tagensbo kirke N. N. modtagen forespørgsel udbedt sig ministeriets afgørelse med hensyn til, hvor dødsfaldet skal indføres, når en uden for Københavns kommune bosat person, der er afgået ved døden undervejs til Bispe-

bjerg hospital, overføres til Retsmedicinsk institut, og dødsattesten udfærdiges efter ligsyn på instituttet.

I anledning heraf skal man meddele, at ministeriet må finde det rettest, at dødsfald af personer, der var bosat uden for Københavns kommune, indføres i Skt. Johannes kirkes ministerialbøger i sådanne tilfælde, hvor liget overføres til Retsmedicinsk institut, og det ikke har kunnet afgøres i hvilket sogn dødsfaldet har fundet sted.

Det tilføjes, at det for tilførslen må være uden betydning, hvilken læge der foretager ligsyn og udfærdiger dødsattest.

Kirkeministeriets skriv. af ¹³/₁₀ 59 (til biskoppen over Københavns stift) ang. **den præsterne i København tilkommende andel af gebyret for udfærdigelse af udskrifter af Københavns begravelsesvæsens begravelsesprotokol.**

Kirkeministeriets skriv. af ²⁹/₁₀ 59 (til stiftsøvrigheden over Ribe stift) ang. **betingelserne for en kirkes overtagelse af vedligeholdelsen af et gravsted i en længere periode.**

I et senest med stiftsøvrighedens erklæring af 13. oktober 1959 hertil indsendt andragende har A. menighedsråd anholdt om godkendelse af, at A. kirke overtager vedligeholdelsen indtil år 2031 af et dr. N.N. tilhørende gravsted, omfattende 3 gravpladser, hvori den pågældendes forældre er begravet, imod som vederlag at få overdraget en 5 pct. kreditforeningsobligation med pålydende 1.000 kr., hvilken obligation efter vedligeholdelsestidens udløb af gravstedejeren ønskes anvendt til kunstnerisk udsmykning af A. kirke.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet ikke finder det rigtigt, at A. kirke overtager vedligeholdelsen af det omhandlede gravsted for så langt åremål imod et vederlag, der kun udgør ca. 50 pct. mere end hvad der ifølge § 24 i den hoslagt tilbagefølgende kirkegårdsvedtægt skal betales for vedligeholdelsen af et gravsted af tilsvarende størrelse i én fredningsperiode (25 år).

Ministeriet skal i øvrigt have det overladt til stiftsøvrigheden i henhold til kirkegårdsvedtægtens § 24, punkt 3, at godkende størrelsen af det beløb, der vil være at betale for kirkens overtagelse af vedligeholdelsen, idet man dog ikke undlader at bemærke, at der, når kirken overtager vedligeholdelsen af gravsteder for lange åremål, bør tages hensyn til den økonomiske risiko, som den kirkelige kasse (den kirkelige ligning) løber på grund af pengenes dalende værdi.

Det tilføjes, at såfremt der træffes aftale om kirkens overtagelse af vedligeholdelsen i henhold til vedtægtens § 24, stk. 3, kan gravstedejeren ikke knytte vilkår til indbetalingen af det fastsatte vederlag, idet der til sin tid må forholdes med et sådant beløb i overensstemmelse med de herom gældende almindelige regler, jfr. kgl. anordning af 20. april 1953, § 23, stk. 2, hvorefter sådanne vedligeholdelseskapitaler efter vedligeholdelsestidens udløb efter ministeriets bestemmelse kan anvendes „til kirkegårdens udvidelse eller til arbejder ved kirkegården, eventuelt kirken“.

Kirkeministeriets skr. af ¹²/₁ 60 (til stiftsøvrigheden over Haderslev stift) om, **at nogle ringe, som blev fundet ved åbningen af nogle kister, måtte betragtes som »danefæ«.**

I skrivelse af 1. august 1924 bifaldt ministeriet, at de i det Ahlefeldtske gravkapel på Kværs kirkes nordside henstående kister blev nedgravet på Kværs kirkegård på vilkår, at der forinden nedgravningen blev foretaget en detailleret undersøgelse af de enkelte kister og disses indhold. Ved åbningen af kisterne blev der i en af disse fremdraget en ørenring og 2 fingerringe, der siden har været opbevaret i præsteembedets arkiv.

I et med stiftsøvrighedens erklæring af 24. november 1959 indsendt andragende har Kværs menighedsråd nu forespurgt, hvorledes der vil være at forholde med de pågældende smykker.

Således foranlediget skal man efter stedfunden brevveksling med nationalmuseet, hvis erklæring af 19. december 1959 vedlægges i genpart, meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet kan tiltræde det af nationalmuseet fremsatte synspunkt, hvorefter de omhandlede genstande må betragtes som „danefæ“, omfattet af bestemmelserne i D.L. 5-9-3, forordning af 22. marts 1737 og plakat af 7. august 1752. Genstandene må herefter afgives til nationalmuseet.

Man henleder opmærksomheden på, at nationalmuseet i sin erklæring af 19. dec. 1959 har erklæret sig villig til at tage spørgsmålet om smykkernes deponering i et andet museum op til overvejelse.

Kirkeministeriets skriv. af ²⁶/₁ (til stiftsøvrigheden over Ribe stift) ang. **bemyndigelse for stiftsøvrighederne til at anvise godtgørelse i anledning af fraflytning af tjenestebolig.**

I et med stiftsøvrighedens erklæring af 7. januar 1960 hertil indsendt andragende har enken efter sognepræst for A. menighed N.N. anholdt om, at der i anledning af hendes fraflyt-

ning af A. præstegård må blive ydet hende godtgørelse i henholdt til lov af 7. juni 1958 om folkekirkens lønningsvæsen m. v. § 28, stk. 7.

Ved sagens fremlæggelse for ministeriet har stiftsøvrigheden forespurgt, om sager af denne art, hvor flyttegodtgørelse er uafhængig af de faktiske udgifter, behøver at forelægges for ministeriet i hvert enkelt tilfælde.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse samt foranstaltning, at ministeriet herved bifalder, at der af fællesfonden ydes den pågældende en godtgørelse, stor 259 kr. 88 øre, svarende til 35 pct. af det hidtidige årlige boligfradrag i sognepræstens lønning 742 kr. 50 øre.

Det tilføjes, at ministeriet — når en tjenestemand ved sin afgang med pension (ventepenge) eller enken efter en tjenestemand ved dennes død skal fraflytte en tjenestebolig — herved bemyndiger stiftsøvrigheden til i henhold til bestemmelsen i fornævnte lovs § 28, stk. 7, at anvise en flyttegodtgørelse svarende til 35 pct. af det årlige boligfradrag.

Kirkeministeriets skriv. af ⁵/₂ 60 (til Ringsted menighedsråd) om, **hvorvidt arvingerne efter et ægtepar, der var begravet i et kapel i Ringsted Skt. Bendts kirke, kunne træffe bestemmelse vedr. kapellets vedligeholdelse, efter at kirken havde overtaget denne.**

I skrivelse af 19. januar 1960 har menighedsrådet i anledning af de stedfindende forhandlinger angående Ringsted Skt. Bendts kirkes overtagelse af vedligeholdelsespligten m. h. t. etatsrådinde Ane Marie Neergaard og tidligere afdøde ægtefælles gravkapel i kirken

rejst spørgsmål om, hvorvidt de pågældendes arvinger, såfremt kirken indgår på at overtage vedligeholdelsespligten mod betaling af et beløb én gang for alle, vil have påtaleret med hensyn til, hvilke vedligeholdelsesarbejder der skal udføres vedrørende kapellet.

Således foranlediget skal man meddele, at kirkens overtagelse af vedligeholdelsen af det omhandlede gravkapel ikke medfører nogen ret for arvingerne til at træffe bestemmelse vedrørende gravkapellets vedligeholdelse, og at spørgsmålet om, hvorvidt og i hvilket omfang kapellet skal istandsættes, alene afgøres af de kirkelige myndigheder, hvem det ifølge loven påhviler at føre tilsyn med kirkens vedligeholdelse, jfr. afsnit IV i bekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 af lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v.

Kirkeministeriets skriv. af ²⁵/₂ 60 (til stiftsøvrigheden over Fyens stift) ang. **forståelse af en bestemmelse om, at der skulle afholdes »provstesyn« hvert 5. år over et privat gravsted.**

Ved kgl. bevilling af 18. maj 1928 meddeltes der godsejer N. N. tilladelse til at lade indrette en begravelsesplads for sig og sin familie på øen Fænø i Lillebælt bl. a. på vilkår, at gravstedet hvert 5. år underkastes provstesyn på bekostning af ejeren.

Under henvisning hertil har provst for Vends herreds provsti O. O. i en med stiftsøvrighedens erklæring af 7. august 1929 hertil indsendt skrivelse rejst spørgsmål om forståelsen af udtrykket „provstesyn“ i den nævnte bevilling.

(Fortsættes)

Penicillinmuld

er et muldrigt og formuldningsfremmende gødnings- og jordforbedringsmiddel med passende mængder plantenæring og mikronæring, fri for plantesygdomme, skadedyr og ukrudt. Giver planterne en kraftig rodudvikling og skuddannelse samt rigere blomstring.

Siden fremkomsten for 10 år siden er Penicillinmuld anvendt regelmæssigt på kirkegårde og i mange andre offentlige haver. Forbruget er stadig stigende på disse områder. — Penicillinmuld leveres i sække à 25 og 50 kg samt tonsvis i løsvægt.

Brochure tilsendes gerne.

Fås hos alle de førende firmaer.

Wm. Christensen Hovedvejen 116 . Glostrup . Telefon 96 16 90

I Sverige: **WEIBULLS HUMICILLIN**